

alantange
gruofna
thuune

in pago leomerike

D R I E P A S

Jaargang 5, nummer 2, juni 1988

HISTORISCHE KRING DUIVEN, GROESSEN, LOO

Colofon

De DRIEPAS is het verenigingsblad van de Historische Kring Duiven-Groessen-Loo. Het verschijnt drie tot vier keer per jaar. Artikelen mogen alleen overgenomen worden na schriftelijke toestemming van de auteur en met bronvermelding.

Abonnementsprijs f. 7,50 per jaar, voor postabonnees f. 10,00 per jaar; bij vooruitbetaling te voldoen op onderstaande bank of girorekening. Voor leden van de Historische Kring gratis. Losse nummers f. 4,00.

Het lidmaatschap van de Historische Kring is f. 20,00 per jaar, over te maken op postgiro 49 23 697 of Rabobank rekeningnummer 31.54.07.484 t.n.v. Historische Kring Duiven Groessen Loo te Duiven.

Secretariaat Historische Kring:

Dhr. A.Th.J. Boss
van Dorth tot Medlerstraat 5
6921 AT Duiven
tel. 08367 61202

Redactie:

W.F.W.M. van Heugten, Duiven
Th.M.J. Jonker, Loo

Redactieadres:

zie secretariaat Historische Kring

ISSN: 0921 - 5549

(Omslag:)

alatinge, gruosna, thuvine in pago leomerike; een collage met de plaatsnamen Eltingen, Groessen, Duiven op de oorkondetekst uit het jaar 838. Zie art. van dr. Wolters jrg. 5, nr.1.

De Duivense kerkrekening van drie eeuwen geleden

Het jaar 1682 rekenen we terecht tot de "lang vervlogen tijden". Maar... niet alles is vervlogen. Er is nog archiefmateriaal, dat ons kan helpen het vage beeld van de toenmalige levensomstandigheden wat te verduidelijken. Ditmaal willen we aandacht besteden aan een archiefstuk van de St.Remigiusparochie, namelijk de oudste kerkrekening die bewaard is gebleven en over de jaren 1682-1685 loopt. Een aantal punten hieruit, zowel inkomsten als uitgaven, zullen we onder de loep nemen. De taal is gemakshalve gemoderniseerd.

Om even te wennen aan de orde van grootte van de geldbedragen: de totale inkomsten over genoemde vier jaar bedroegen 835 daalder en 19 1/4 stuiver.

Als een van de bronnen van inkomsten treffen we de wasrenten aan. Ongetwijfeld is dit een verplichting van zeer oude datum, die op bepaalde hoeven rustte en die in oorsprong bestond uit de levering van bijenwas ten behoeve van de aanmaak van kaarsen. Deze "uitgang" (dat is een vaste inkomstenpost voor de kerk) rustte in 1682 op vier Duivense hofsteden. Een daarvan was de Magerhorst, die jaarlijks een pond was moest leveren, of in geld omgerekend 18 stuiver.

Naast wasrenten waren er de renten van uitstaande gelden. Vier personen hadden geld van het kerkbestuur geleend. De rente, steeds 5%, beliep jaarlijks in totaal 16 daalder en 18 stuiver.

Aanzienlijk groter was de pachtopbrengst van "kerckelanden en hofsteden". Bekende namen komen we daarbij tegen: de Droodreef, de Blaasbalg, de Woertse Dreef, het Hoge Veld. Ook werden "straten" verpacht, hetgeen op 't eerste gezicht kan bevreemden. Het ligt echter voor de hand dat we daarbij niet aan asfaltbanen moeten denken, maar aan graslandstroken waar een karrespoor overheen loopt. Als weidegrond waren deze zeer in trek. De naam "Kerkstraat" in het Broek vindt naar mijn mening hierin zijn verklaring. De "Kosterstraat" eveneens: de opbrengst daarvan kwam aan de koster ten goede. In 1683 genoot de organist bij wijze van traktement het gebruik van de Kerkstraat. Verder treffen we bijvoorbeeld Gaerdts Spaen als pachter van de Zesroedenstraat aan, Thonis Koeman van de Veldstraat en de Droostraat, en Albert Henrichs langs de Weteringswal. En om de bloemlezing uit de inkomsten te besluiten: Sander Willemsen kocht voor 10 daalder Kleefs een dreef grond van de kerk.

Bij de uitgaven valt het bedrag van 60 daalder op, dat eind 1682 aan de organist uit Groessen werd betaald. Mogelijk was hier achterstallig salaris bij. In latere jaren is het bedrag aanzienlijk lager. En in 1683

werd het organistensalaris, zoals we zojuist zagen, in natura uitgekeerd! De kerkmuziek bracht overigens nog meer kosten met zich mee: op 9 november 1682 werd aan orgelmaker Peter de Visser 4 daalder uitbetaald. De toren had in die tijd al een uurwerk: op 12 november 1685 werd voor 1 daalder en 15 stuiver een nieuwe veer voor het uurwerk aangeschaft. En in 1684 werd de pater "die de passion gepredigt heeft" blij gemaakt met een rijksdaalder die toen de waarde van twee daalders had.

Omdat het dak van het kosterhuis aan vernieuwing toe was, werd daarvoor twee vim dakstro of riet ter beschikking gesteld ter waarde van 8 daalder. Vermoedelijk is in die jaren de kerkvloer ook vernieuwd; we lezen althans dat in Arnhem 1000 halfbakken en 500 heelbakken estriken zijn gehaald. Het lijkt er op dat kerkmeester Meurkens, die de kerkrekening opstelde, deze vloertegels gratis heeft kunnen meenemen of liever gezegd: vermoedelijk zijn ze door een milde gever aan de kerk geschonken. Hij noteert namelijk alleen, dat hij aan het vervoer 3 daalder heeft verdiend.

Ieder jaar werd op Goede Vrijdag voor omstreeks 2 daalder Spaanse wijn ingeslagen. En tenslotte een post die meer op het sociaal-caritatieve vlak ligt: over 1683 en 1684 werd aan Wolterken Gaertz 24 daalder betaald "voor die fundelingh".

Al met al proeven we uit zo'n document iets van het leven zoals het zich 300 jaar geleden in het landelijke Duiven afspeelde, de tijd van pastoor Petrus Boom, richter Michael Wunder van het ambt Liemers, keurvorst Frederik Willem van Brandenburg, maar bovenal: de hardwerkende, gelovige Duivenaren.

J.Th.M. Giesen, Zevenaar

Bron:

Kerkarchief St.Remigiusparochie Duiven, inv.nr.74.

Een felicitatiebrief honderd jaar geleden op Doekenstadt te Loo geschreven en op Den Elshof in Groessen gelezen

De felicitatiebrief, met een in zwarte en rode inkt gecalligrafeerde opdracht en voorzien van een poesicalbumplaatje in de vorm van een hart van vergeetmijnetjes, die hierbij wordt gereproduceerd, is precies een eeuw geleden in mooi schoonschrift geschreven door Dina Lensing op de boerderij Doekenstadt te Loo. De Willem aan wie hij gericht is, was Willem Peters op Den Elshof te Groessen, die op maandag 30 juli 1888 eenendertig jaar werd.

In de tijd die de drieëntwintigjarige jonge vrouw gestoken moet hebben in het maken van de sierletters, had zij gemakkelijk de wandeling van nog geen anderhalf uur heen en terug naar Den Elshof kunnen maken en vriend Willem zelf haar gelukwensen overbrengen. Verder had zij - fietsen kon ze misschien niet - de mogelijkheid brik, kapkarretje of dresseerkar te laten inspannen. Naar de reden waarom Dina er de voorkeur aan gaf een brief te laten bezorgen - met de post zou hij te laat gekomen zijn - mogen we raden. Het weer kan nauwelijks een rol gespeeld hebben. Volgens informatie verstrekt door het KNMI in De Bilt was de maximumtemperatuur in Nederland die dag 18° en was er af en toe zon; hier en daar viel wat regen bij een zwakke zuid-zuidwestenwind.

Dina en Willem trouwden in 1892. Waarschijnlijk was de verloving vier jaar daarvoor nog in een pril stadium en hield het meisje naar de zeden van haar tijd een zekere terughoudendheid voor gepast.

De stijl van de brief zal vooral jonge lezers vreemd voorkomen. De formulering doet denken aan die in voorbeelden voor brieven zoals men die in die tijd in speciale boeken kon vinden ¹. Toch ligt het niet voor de hand dat de brief daaruit rechtstreeks is overgeschreven. Dina Lensing had bij de Zusters van J.M.J. in Zevenaar in een apart klasje een opleiding gehad waarvan het stellen van brieven deel uitmaakte (Zie dit tijdschrift 1985, 1, pp. 11-19). Overigens sloop er ondanks het goede onderwijs een spelfoutje in en komt de interpunctie ons wat vreemd voor. Bij genoemde zusters had de jonge boerin zich ook geoefend in het maken van sierletters.

Onze verkeersmiddelen en de telefoon vooral hebben de persoonlijke brief tot een zeldzaam verschijnsel gemaakt, zeker als het gaat om gelukwensen tussen gelieven die zo dicht bij elkaar wonen. Daarom leek het mij de moeite waard de aandacht te vragen voor dit aandoen-

MILIE

van liefde

erkenning

aan mijnen

herbaren vriend

op zijn

byzorging

lijke kleine document, dat zelfs de evacuatie in de laatste wereldoorlog overleefd heeft.

W.J.Th. Peters, Nijmegen

Voetnoot

1. C. de Munck, De Nederlandse briefstijl: bibliografie van brievenboeken en andere handleidingen tot het brieven schrijven. 's-Gravenhage: P.A. Tiele Academie 1974.

Lieve Willem

Met kinderlijk ongeduld, verlangde ik naar dezen dag; en vreugdevol ontwaakte ik dezen morgen, bij de herinnering dat hij eindelijk was aangebroken. Wat deed mij toch zoo vurig haken, naar dit aangenaam tijdstip? O! Wat anders, beminde Vriend, dan om U nieuwe blijken, mijner toegenegenheid, en erkentelijkheid, te geven. Wat anders, dan om U, door het ontsluieren mijner oprechte wenschen, te toonen, hoezeer ik belang in U stel.

Van harte gefeliciteerd, lieve Vriend, op dezen blijden dag, den dag uwer geboort, geluk en voorspoed, nog tal van jaren, in het bijblijven van uwen dierbaren Vader, en al uwe betrekkingen. Ja lieve Willem, als de goede God mijne beden verhoort; dan zult gij nog geruimentijd, ongestoorde gezondheid, opgeruimdheid van geest genieten, ja, dan zullen al uwe hartewensen vervuld worden.

In het volste vertrouwen, dat gij Dierbare Vriend, deze in oprechtheid des harten, gevormde heilwenschen als blijk mijner toegenegenheid, zult aanvaarden, noem ik mij na de allerhartelijkste groeten,

*Uwe U. liefhebbende
Dina Lensing*

'Loo 30 juli 1888.

Klokken in de gemeente Duiven (deel 1)

In het verleden, toen uurwerken zeldzaam waren en ook de onderlinge communicatie gebrekkig was, speelden de klokken een grote rol. De klokken gaven de tijd aan, riepen de mensen bijeen voor kerkdiensten of waarschuwden bij onrust en gevaar. Johan Huizinga beschrijft in zijn beroemde boek 'Herfsttij der Middeleeuwen' het leven in dat tijdvak en de rol van de klokken: *Er was een geluid dat al het gedruis van het drukke leven steeds weer oversternde, en, dat, hoe bont dooreenklinkend, toch nooit verward, alles tijdelijk oplief in een sfeer van orde: de klokken. De klokken waren in het dagelijks leven als waarschuwende goede geesten, die met bekende stem dan rouw, dan blijdschap, dan rust, dan onrust kondigden, dan opriepen, dan vermaanden.*

Het zal in het verleden in de kleine landelijke dorpjes Duiven, Groessen en Loo niet zo'n vaart gelopen hebben met het 'gedruis van het drukke leven'. Dit doet niets af aan het feit dat de drie kerkdorpen een bijzonder interessante klokkengeschiedenis hebben. In een drietal bijdragen in DRIEPAS willen we stilstaan bij de verdwenen en nog aanwezige klokken in ieder van de kerken in de gemeente Duiven.

Klokken in de St.Remigiuskerk van Duiven

Het klokje van 1424

De vroegste klokkengeschiedenis van Duiven hult zich in de nevelen der tijd. Uit een mededeling betreffende het omsmelten van twee klokken in het jaar 1677 blijkt dat één van deze klokken uit het jaar 1424 stamde. Hoogstwaarschijnlijk was dit jaartal op de klok te lezen. Jammer genoeg heeft men het volledige opschrift op de klok niet genoteerd, anders hadden we nu ook geweten of de klok een naam had.

Uit de mededeling over het omsmelten in het zgn. 'Kerckenboeck' van Duiven volgt verder dat de klok 100 pond woog, wat zelfs voor toenmalige omstandigheden een kleine klok was. Het moet dus een soort angelusklokje geweest zijn waarmee men de gelovigen 's morgens, 's middags en 's avonds opriep tot gebed.

De klok van 1611

De andere klok die in 1677 werd omgesmolten, stamde uit 1611. Hij

woog 1390 pond en had in het jaar 1611 936 gulden gekost. Het opschrift is niet overgeleverd zodat we noch de naam van de klok, noch de naam van de klokkengieter kennen. Het is niet onwaarschijnlijk, maar ook niet zeker dat deze klok gegoten werd door Peter van Trier, klokkengieter te Nijmegen. Een jaar later goot deze klokkengieter namelijk de kleine klok van Groessen.

Peter van Trier en de klokken van 1677

Zoals gezegd werden de klok van 1611 en het klokje van 1424 in het jaar 1677 omgegoten tot een grote klok. Hierover vinden we in het Kerckenboeck van Duiven de nodige gegevens. Het karwei werd geklaard door Peter van Trier, 'klokkengieter tott Huijssen'. Deze Peter van Trier stamde uit het geslacht van de beroemde klokkengieten Van Trier, waarvan we de klokken aantreffen in het gehele uitgestrekte Oostnederlandse en Westduitse grensgebied. Peter van Trier uit Huissen was de zoon van Peter van Trier, die vanaf plm. 1610 actief werd als klokkengieter (een van zijn eerste klokken was die van Groessen uit 1612) en in Nijmegen zijn werkplaats had.

In het Duivense Kerckenboeck staat speciaal vermeld dat Peter van Trier voor het omsmelten ook honderd pond 'en vijffstigs fijnen tinn' nodig had. Dit tin werd aan het gesmolten klokkebrons toegevoegd omdat bij het hersmelten van bestaande klokken veel van het tin, dat normaal als legeringselement in het brons aanwezig is, verdampte. Had het brons een te lage fractie aan tin, dan verbroste het en liep men het risico dat reeds bij het gieten en afkoelen, of later bij het luiden de klok zou barsten. Overigens blijkt hieruit dat het klokkengieten vak verre van gezond en milieuvriendelijk was.

Bij dezelfde gelegenheid bestelde men, aldus het Kerckenboeck, nog twee andere klokken. De ene woog 1090 pond, de andere 780 pond. De bestelling werd met de nodige voortvarendheid door Peter van Trier uitgevoerd en al spoedig kwamen de klokken naar Duiven. In het Kerckenboeck worden de exacte data vermeld. De grote klok arriveerde op 18 november 1677, de tweede een maand later, op 17 december, en de derde op 22 december 1677. Ze werden op 22 en 23 december, *daegs voor kerstavent*, in de toren gehesen en opgehangen.

Om de klokken te kunnen betalen is pastoor Michels samen met jonker Jan Smullings van de Ploen en kerkmeester Derk Moerkens in de parochie gaan collecteren. In het Kerckenboeck is een lijst van namen opgenomen van al degenen die een financiële bijdrage leverden. Men mocht het toegezegde bedrag in drie termijnen voldoen, te

weten op Kerstmis 1677, op 1 januari 1679 en op 1 januari 1680.

Tot zover wat in het Kerckenboeck is opgeschreven. Men zou dus op grond hiervan verwachten dat er in de Duivense toren in het begin van deze eeuw drie klokken zouden hangen van Peter van Trier uit het jaar 1677. Dit is echter niet zo. Vbbr de Tweede Wereldoorlog hingen er namelijk drie klokken in de kerk waarvan er een uit 1677 stamde, een uit 1678 en een uit 1911 ! Dat betekent dat van de bovengenoemd drie klokken er slechts één overgebleven was. Die van 1678 zou eventueel een hergieting van een van de klokken uit 1677 kunnen zijn, wegens verkeerde klank, een breuk o.i.d. Maar waar is die derde klok uit 1677 gebleven?

De Mariaklok uit 1677

Deze klok werd door Peter van Trier en Steven Rutgers (deze naam komt in het Kerckenboeck niet voor!) in 1677 gegoten. Hij had onder aan de rand (de zgn. lip van de klok) een diameter van 96 cm en een hoogte van 75 cm. Het gewicht was ca. 440 kg en de klok was gestemd in a. Hoogstwaarschijnlijk is deze klok identiek met een van klokken, waarvan in het Kerckenboeck sprake is.

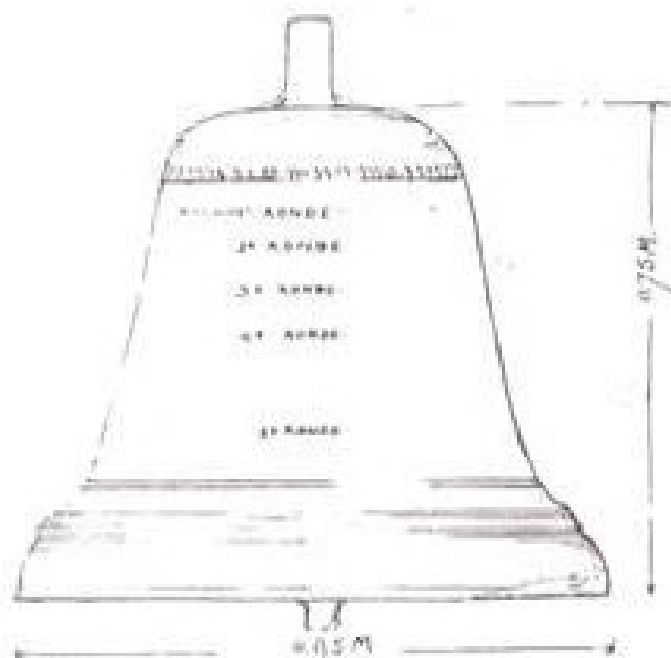

Fig.1 Schets van de St.Remigiusklok waarop aangegeven waar de opschriften waren aangebracht. Kerkarchief Duiven Inv.nr.56.

De opschriften en versieringen waren bijzonder interessant. De letterlijke tekst, zoals we die aantreffen in het kerkarchief, wordt weergegeven in de bijstaande figuur.

*Randschrift van de Angeltokklok van de K.K.
Kerk te Liemers (Gelderland)*

1ste ronde

JAN KRISTOFFEL BARON VAN WYLICH EN LIETWILIER VAN
LIVIE GRISSEVORSJ EN WELC VRIE ER-DANDER-HEER-DEE
VEERSJENDOM-GELDER-EN

2de ronde

DROST VAN DE LYAERS EN LISSSEN-AMELIA-ZEIJSSIA VRIE VRIJW-
VAN WYLICH EN LOTTUM-GEBOREN-GRAEFINN-VAN-
DOLMS-DRAVNFELSJ GRAEFSCHAPE-ZYPTIEN-

3de ronde

ADMODVM-REVEREND-S;DOMINVS THEODORVS
MICHELS PASTOR IN DVIVEN DERCK MORKENS
EN WILLEM BODDEN KERKMEISJEREN-

4de ronde

DOOR MIJ VIER BIN IK GEVLOEJEN PEER
VAN TRIER EN STEVEN RUTGERS HEBBEN
MIJ GEGOOJEN ANNO 1822

5de ronde

AVE MARIA GRAJIA PLENA
JAN JAVLLINCH HEER TOE DE PLOEN
ELBERJ ADRIAEN VAN HARJEFELJ BORCHMAN
NIEMBORCH

Fig.2 Randschrift van de Mariaklok. Kerkarchief Duiven Inv.nr.56.

De op de klok genoemde personen verdienen de nodige aandacht. Op de eerste twee rondes of regels las men de namen en verder titels van de Drost in de Liemers, Jan Kristoffel baron van Wylick en diens echtgenote Amelia. Genoemde was baron van Wylick en Lottum (dorp aan de Maas in het toenmalige Spaans Gelre, thans Noord-Limburg),

heer van Hueth (kasteel en heerlijkheid tussen Emmerik en Rees; uit te spreken als: huut), Grubbenvorst en Well (twee dorpjes aan de Maas in Noord-Limburg). Hij was vrij- en bannerheer van Gelre en het graafschap Zutphen. Tevens had hij de militaire rang van 'obrist'. Hij was gehuwd met Amelia Altrisia, gravin van Solms Braunsfels. In het jaar 1728 is Johan Christoph, zoals hij zich ook wel noemde, gestorven.

Van de Duivense parochie werden pastoor Theodorus Michels en de kerkmeesters Derk Moerkens en Willem Bodden genoemd in de derde regel of ronde. Pastoor Michels was tussen 1665 en 1682 in Duiven. Van Willem Bodde(n) is bekend dat hij in het jaar 1696 nabij Zevenaar met zijn paard te water raakte en verdronk.

De door Peter van Trier op veel klokken gebruikte standaardtekst: Door dat Vier (=vuur), enz., staat op de vierde regel.

Op de vijfde regel las men behalve de aanroep AVE MARIA GRATIA PLENA de namen van Jan Smullingh (geb. 1626, gest. 1702) van de Ploen en Elbert Adriaen van Hartevelt. Elbert van Hartevelt was heer van de Magerhorst. Hij was gehuwd met Amia Maria de Beverfoerde; het echtpaar kreeg tussen 1693 en 1698 vijf kinderen. Volgens de tekst was Elbert een van de drie 'borgmannen', die het plaatsje Nienborg bij Heek kende.

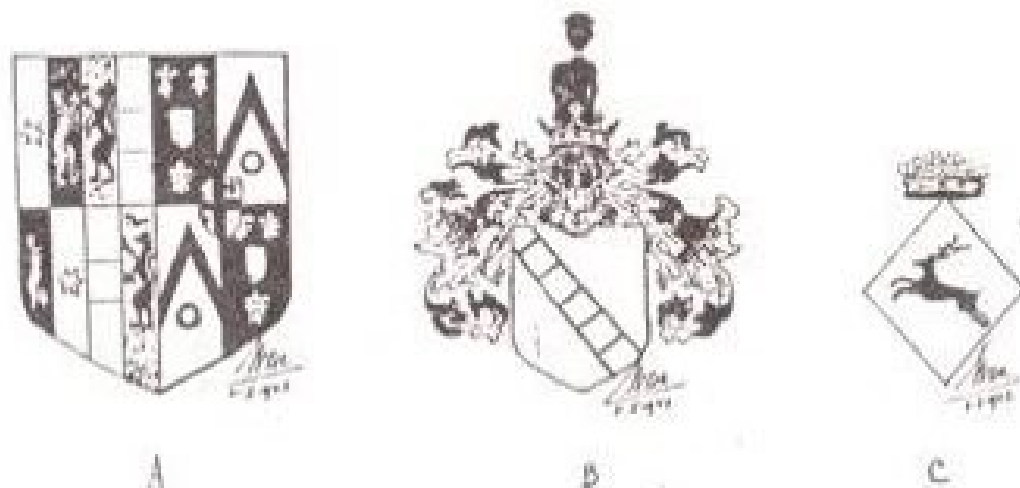

Fig.3 De familiewapens, zoals ze voorkwamen op de Mariaklok van Duiven en getekend door oudburgemeester W.J.A.F.R. van den Clooster Baron Sloet tot Everlo op 3 januari 1943.

- A) Wapen van Johan Kristoffel, Baron van Wylick en Lottum, etc.
- B) Wapen van Jan Smullingh Heer van de Ploen
- C) Wapen van Elbert Adriaen van Hartevelt

De St. Remigiusklok van 1678

Deze klok moet volgens het opschrift na 1 januari 1678 gegoten en in de Duivens toren zijn opgehangen. Was één van de klokken, die volgens het Kerckenboeck in december 1677 geleverd waren, niet goed van stemming of zelfs gebarsten zodat een nieuwe gieting noodzakelijk was?

Deze klok was groter dan de Mariaklok van 1677 met een gewicht van ca 630 kg en een diameter onderaan de klokkemond van 108 cm. De stemming was in g en op deze klok was het uurslagwerk aangebracht.

*Opschrift van de groete kerckklok van de
S: St. Niek van den H. Remigius te Duiven*

1ste ronde. THEODORUS MICHELIS PASTOOR WAER-
IONCKERS ENDT GEMEENTE VAN DUYVEN.
HEBBEN MY DOEN MAECKEN IN I JAER ALS R. D.

2de ronde. DERCK AVERKENS EN DE WILLEM BODDEN DOOR
DAT VIER KERCKMEESTERS SYN GEWEEST.

3de ronde. PIETER VAN TRIER EN DE DUYVEN REYGERS HEBBEN
MY GEGOEN ANNO 1678 BIN ICK GEVIJEN.

4de ronde. S: REMIGIVS TIVIVS ECCLESIA
IN DUYVEN FYNROYS T

Fig.4 Opschrift van de St. Remigiusklok uit 1678. Kerkarchief Duiven, inv.nr. 56.

Op de klok was een opschrift in 4 regels of rondes aangebracht.

De letterlijke tekst, zoals opgetekend t.b.v. het kerkarchief, is hierbij afgebeeld. Men dient te beginnen bij nr. 1 (IONCKERS) enzovoort tot nr. 45 (1678). Er staat dus:

regel 1: IONCKERS ENDT GEMEENTE VAN DUYVEN HEBBEN MY
DOEN MAECKEN INT IAER ALS R. D. THEODORUS MICHELIS
PASTOOR WAER.

- regel 2: KERCKMEESTERS SYNGEWEST DERCKMUEKENSEN DE
WILLEM BODDEN DOOR DAT VIER
- regel 3: BIN ICK GEVLOTEN PETER VAN TRIER EN DE STEVEN
RVTGERS HEBBEN MY GEGOOTEN ANNO 1678.
- regel 4: S.REMIGIUS HVIYS ECCLESIAE IN DUIVEN PATRONUS.

De Consecratieklok van 1911

Deze klok was betrekkelijk klein, woog ca. 200 kg en had aan de klokkemond een middellijn van ca. 65 cm. Het was de zgn. consecratieklok, die geschonken werd door J.H. Hooyman. Het opschrift luidde:

regel 1: D.D. J.H. Hooyman

regel 2: JOANNES VOCO

regel 3: 1911

regel 4: PETIT & FRITSEN ME FUDERUNT

De klokkenroof van 1942/43

De drie klokken (Mariaklok, St.Remigiusklok en de consecratieklok) hebben tot eind december 1942 in de toren gehangen. Op 24 december 1942, 's middags om 3 uur zoals pastoor van Schaik aantekende, werden ze gevorderd in naam van de I.A. Rüstungsinspektion Niederlande. Een paar dagen later, op 28 en 29 december werden ze uit de toren gehaald. Pas op 5 januari werden ze 's middags om 12.40 uur naar het klokkendepot te Doesburg afgevoerd. Twee dagen van tevoren heeft burgemeester Sloet de opschriften opgenomen. Ook maakte hij mooie tekeningen van de wapens, die op de Mariaklok waren gegoten en die bij dit artikel zijn afgedrukt.

Alle oude klokken kregen in die tijd een letteraanduiding waaruit bleek hoe belangrijk ze waren om eventueel bewaard te worden. De belangrijkste kregen op cultuurhistorische en monumentale gronden een M, de volgende categorie kreeg een C, enzovoort. Tot deze C-groep behoorde de twee grootste klokken uit Duiven. De consecratieklok viel buiten de classificatie.

Volgens aantekeningen in het archief van de heer van Nieuwenhoven, Rijksadviseur voor luidklokken en torenuurwerken, kwamen beide oude klokken in Tilburg terecht, de kleine uit 1911 in Hamburg.

De Consecratieklok en de Mariaklok zijn echter nooit teruggekeerd en hoogstwaarschijnlijk in de smeltkroezen van de Duitse oorlogsindustrie verdwenen. Op 18 juli 1945 kwam bericht dat de St.Remigiusklok niet

omgesmolten was; enkele weken later werd hij teruggebracht.

Eind oktober 1948 leverde de firma Petit & Fritsen uit Aarle-Rixtel drie nieuwe klokken. Dit was financieel mogelijk doordat de Duivense gemeenschap in de tweede helft van 1945 de nodige gelden had verzameld in een zgn. klokkenfonds.

Thans hangen in de Duivens kerktoren uitsluitend nieuwe klokken, te weten een St.Remigiusklok van 751 kg en een Mariaklok van 532 kg. In de dakruiter op het schip hangt een kleine St.Jozefklok van 82 kg. De oude St.Remigiusklok, die als enige aan de smeltkroes van de Duitsers was ontkomen, bleek niet meer bij te stemmen en werd door de klokkengieters overgenomen. Hier mee verdween de laatste herinnering aan een rijke klokkengeschiedenis en aan de Huissense klokkengieters Peter van Trier en Steven Rutgers.

(wordt vervolgd)

W.F.W.M. van Heugten, Duiven

Opmerking

In het bovenstaande is van ieder klok, die weggevoerd is, het gewicht opgegeven zoals verstrekt door dhr. H. van Nieuwenhoven, Rijksadviseur voor luidklokken en torenuurwerken te Blaricum. De opgaven lopen sterk uiteen; de stukken in het Kerkarchief geven voor de Mariaklok ca. 740 kg, voor de St.Remigiusklok ca. 785 kg en voor de kleine consecratielok ca. 200 kg.

Geraadpleegd:

Kerkarchief St.Remigius Duiven te Huis Aerdt, inv.nrs 5 (Memoriale), 56, 58 (Kerckenboeck).

Oudarchief Zevenaar, Gezinsbladen.

Archief van dhr H.van Nieuwenhoven, Blaricum, en Rijksdienst voor Monumentenzorg te Zeist.

Daarnaast ook:

A.Dorgelo: De klokkengieters van Trier en hun werk; in: Bijdragen en Mededelingen Gelre LX (1961), blz. 31 en 56. (Geeft helaas niet-correcte en niet-volledige opschriften van de Duivens klokken uit 1677 en 1678).

J. Huizinga: Herfsttij der Middeleeuwen; Haarlem, 1969, p.10.

A. Lehr: Van paardebel tot speelklok, geschiedenis van de klokgietkunst in de Lage Landen, Zaltbommel, 1981.

Dank aan oudburgemeester W.J.A.F.R. van den Clooster Baron Sloet tot Everlo, te Molenhoek voor zijn toestemming om zijn tekeningen van de wapens op de oude St.Remigiusklok te mogen afdrucken (fig. 3) en het Duivens kerkbestuur voor de toestemming de archiefstukken (fig.1, 2 en 4) te reproduceeren.

Dank ook aan de heer H.J. van Nieuwenhoven te Blaricum om de gegevens m.b.t. de Duivense klokken uit zijn prive archief en die van de Rijksdienst voor Monumentenzorg ter inzage te geven.

Kerkdiefstal in 't Loo

Diefstallen zijn niet alleen van deze tijd. Ook vroeger gebeurde het dat dieven de huizen binnendrongen op zoek naar geld en waardevolle zaken. Kerken bleven daarbij niet gespaard zoals uit het dodenboek van 't Loo blijkt. Daar werd de voorloper van de huidige kerk, de zgn. Lookapel, in de nacht van 12 op 13 februari 1727 bestolen. Maar laten we pastoor Ant. Bonekamp aan het woord, die in het begin van de vorige eeuw de gebeurtenissen in oude archiefstukken las en op zijn beurt voor het nageslacht heeft vastgelegd.

In het jaer 1727 in de maend Febr 's nachts van den 12 op den 13 hebben de dieven onze capelle in het Loo bestolen en hebben het Heiligste onteert en mishandelt, hebben ons berooft het ciborie en alles van den Altaar en uit de Sacristije weggenomen en daarvoor een arme capelle van vele berooft. God de Heer wil dat Soo wij vertrouwen weer vergelden.

Ant. Bonekamp Pastor Loe

Duiven - Minnesota, U.S.A.

In augustus 1873 werd door Engelstalige 'settlers' in Minnesota, U.S.A., de reeds enige jaren bestaande nederzetting GRANDVIEW officieel omgezet in een ordelijk bestuurde samenleving. Het kleine prairie-dorp was gunstig gelegen aan de 'Winona and St. Peter Railroad', waardoor het gebied 'Lyon County' met zijn uitstekende landbouwmogelijkheden een goede verbinding kreeg met het Mississippi gebied.

De federale regering in Washington had aan de staat Minnesota uitgestrekte prairiegebieden toegewezen om die onder kolonisten te verdelen. Minnesota liet de feitelijke verdeling echter over aan de verschillende spoorwegmaatschappijen, die binnen de staatsgrenzen werkzaam waren. Daarom sloot John Ireland, bisschop van St. Paul, die mogelijkheden voor de ontwikkeling van Lyon County door katholieke kolonisten zag, een overeenkomst met de Winona and St. Peter Railroad. Hij zou in eigen land, Canada en West-Europa kolonisten (laten) werven en de spoorwegmaatschappij zou de nieuwkomers van land voorzien.

Via een Belgische priester, Peter van Hee, werkzaam in het bisdom Liverpool (G.B.), werd het verhaal over de ongecultiveerde maar vruchtbare grond in Lyon County bekend in Vlaanderen. Peter van Hee, zijn welgestelde broer Angelus en diens zoon Aime gingen eerst ter plaatse een kijkje nemen. Na terugkeer wisten zij door hun enthousiasme een groep van ongeveer 50 gezinnen uit België en Nederland samen te brengen, die eind maart 1881 in Amerika aankwam. Niet iedereen ging verder naar Zuidwest-Minnesota, slechts een twaalfstal gezinnen vervolgde de reis naar Lyon County, alwaar men op 23 april 1881 aankwam.

Al in september van hetzelfde jaar werd op verzoek van de ingezetenen de plaatsnaam Grandview officieel veranderd in GHENT, naar de Belgische stad Gent.

Twee belangrijke gebeurtenissen markeerden het jaar 1883.

Bisschop Ireland verleende Ghent het recht een eigen parochie te vormen, genoemd naar St. Eloi, de apostel van Vlaanderen. De eerste parochiepriester werd de Vlaming J.E. de Vos. Toen de parochie in 1983 het honderdjarig bestaan vierde, werd een gedenkboek (1) samengesteld waaruit de gegevens werden gehaald voor dit artikel.

Het tweede was, dat er van twee kanten groepen kolonisten bijkwamen. De ene groep bestond uit 50 katholieke Frans-Canadese boeren, de tweede groep uit nieuwe Belgisch-Nederlandse immigranten.

Onder de laatste de volgende Nederlandse gezinnen: Princen uit Weert, Elbers, Tillemans, Tholen, Hennen uit Voerendaal, van Altvorst uit Meegen, en ..... Anton Sanders en Hubert van Keulen uit Duiven!

Hubert van Keulen had zich blijkbaar als een soort verkenner voor zijn familie aangesloten, want hij keert - zo staat vermeld - naar Nederland terug om zijn familie te halen.

Dankzij de naspeuringen van de heer J.Th.M. Giesen (streekarchivariaat 'De Liemers en Doesburg') in het Duivense Bevolkingsregister weten we precies wanneer de families Sanders en van Keulen uit de gemeente zijn vertrokken, en ook hoe de gezinssamenstelling was.

De familie Sanders.

Het gedenkboek vermeldt, dat Anton Sanders met zijn gezin in 1883 in Ghent aankwam. Dat blijkt niet juist te zijn, zoals verderop duidelijk zal worden. Wel is het waarschijnlijk dat Anton, net zoals Hubert van Keulen, eerst eens poolshoogte is gaan nemen om later zijn gezin op te halen.

Johannes Antonius Sanders, geboren te Herwen op 10 februari 1838, was plm. 1880 als smid gevestigd in 't Loo. Op dezelfde locatie waar nu nog de smid Booltink woont, Loostraat 71, al was toen zijn adres L 24.

Hij is twee keer gehuwd. Uit zijn eerste huwelijk met Theodora Sanders (geboren te Duiven, 9 oktober 1839), had hij vijf zonen, terwijl zijn vrouw als weduwe van Bernard Wessels uit haar eerste huwelijk een zoon Petrus Wessels had 'ingebracht'. Toen (J.) Anton Sanders zijn emigratieplannen smeedde, telde het gezin dus 6 zonen. Dat waren:

Petrus Wessels, 14 juli 1869;

Arnoldus Theodorus Sanders, 7 juni 1873;

Bernardus Antonius Sanders, 7 juni 1873;

Theodorus Antonius Sanders, 1 september 1875;

Johannes Albertus Sanders, 10 september 1878;

Antonius Fredericus Sanders, 4 augustus 1882.

Een beslissing om te emigreren wordt niet plotseling en lichtvaardig genomen. Dat blijkt al uit het verkennende bezoek van het Loose tweetal in 1883. Het moet in die dagen van voorbereiding op een dergelijke grote stap een uiterst tragische gebeurtenis zijn geweest, toen Theodora Sanders op 13 november 1884 overleed.

Op 15 april 1885 hertrouwde Anton Sanders met de 28-jarige Angeline van de Berg uit Wehl, en twee dagen later emigreerde het hele gezin naar Noord-Amerika!

Vervolgens vestigde smid Booltink (geboren in Vorden, 7 september 1858), komende uit Elten, zich in de smederij (de fam. Booltink had dus in 1985 een honderdjarig verblijf in 't Loo kunnen vieren).

Terug naar de familie Sanders.

Op 28 maart 1889 is in Ghent nog een zoon Petrus J. Sanders geboren.

Van het echtpaar Sanders-van de Berg zijn geen data van overlijden of andere gegevens gevonden.

Hoe verging het de 2^e generatie Sanders in Amerika?

Van Petrus Wessels zijn geen gegevens bekend.

Bernard A. huwde met Maria Baumgartner, zij kregen 5 kinderen. Bernard, die landbouwer, winkelier en onderwijzer is geweest, is op 4 juni 1946 overleden.

Tweelingbroer Arnold Th. trouwde met Maria van Uden (1877-1930), later hertrouwde hij met Gertrude Dieken, weduwe van zijn broer 'Thomas'. Hij is jarenlang in Ghent veldwachter geweest.

Theodorus A. huwde met Maria's zuster, Dena van Uden (1867-1959)

Antonius F. komt merkwaardig genoeg niet in het gedenkboek voor.

Wel wordt ene Thomas Sanders als zoon genoemd, en uit andere gegevens mag aangenomen worden, dat hij dezelfde is als Antonius F. In ieder geval Thomas ofwel Antonius F. trouwde met Gertrude Dieken (zie boven).

Van Johannes A. wordt alleen medegedeeld, dat hij naar Californië is vertrokken en daar trouwde.

Petrus J. tenslotte trouwde op 7 juni 1916 met Dora Stassen (14 juni 1896). Zij kregen een zoon Francis (geb. 2-1-1918, overl. 24-1-1956). Petrus heeft zijn zoon overleefd, hij overleed op 27 dec. 1956. Op het moment van publicatie van het gedenkboek leefde zijn vrouw Dora nog.

De familie van Keulen.

Zoals gezegd, is Hubert van Keulen in 1883 voor zijn familie eerst eens gaan kijken. Hij was de toen 23-jarige zoon Hubertus Wilhelmus van Keulen van het echtpaar Hubertus van Keulen-Peters. In een in het Frans(!) opgestelde 'Liste de paroissins de Ghent' van 1 nov. 1884 staat de naam van Keulen genoemd.

Het gezin van Keulen is echter op 16 april 1885 uitgeschreven uit het Duivense bevolkingsregister. Het is zonder meer aannemelijk, dat de families Sanders en van Keulen samen gemigreerd zijn.

Hoe was dit eveneens 8 personen tellende gezin samengesteld?

Hubert van Keulen (geboren te Duiven, 14 mei 1826) was landbouwer

in 't Loo, adres L. 6 (nog niet achterhaald welk adres dat nu is). Hij was weer de zoon Jan van Keulen, die omstreeks 1798 in Westervoort is geboren, en Johanna van Brandenburg.

Zijn echtgenote was Hendrica Theodora Peters (geboren te Arnhem, 8 oktober 1833).

Hun kinderen waren:

Johannes Henricus van Keulen, (volgens Amerikaanse bron geboren te Arnhem) 27 november 1854, landbouwer;

Hendricus Hubertus van Keulen, 17 augustus 1857;

Maria Johanna Petronella van Keulen, 15 december 1858;

Hubertus Wilhelmus van Keulen, 12 december 1860;

Wilhelmina Genoveva van Keulen, 3 januari 1862;

Theodorus Franciscus van Keulen, 17 juli 1866.

Er waren wel 8 van Keulens, maar er was ook nog een schoonzoon bij! Maria van Keulen ging samen met haar man, Theodor Heimen (of Heiman, 37 jaar, geboren en getogen in Elten), waarmee zij op 3 februari 1880 gehuwd was.

In Amerika is later nog een dochter Johanna geboren, de datum is niet bekend.

Van de familie van Keulen in Ghent weten we meer van hun nazaten dan van de familie Sanders.

Merkwaardig is weer, dat van de beide echtelieden van Keulen-Peters niet vermeld staat wanneer zij zijn overleden. Wel is dat van verschillende van hun kinderen vermeld. Trouwens op basis van de gegevens is een aardig complete stamboom van deze Amerikaanse tak van de familie van Keulen samen te stellen.

Allereerst iets over de huwelijken van de 2e generatie van Keulen.

Johannes H. is kort na aankomst getrouwd met (de Belgische emigrantendochter) Aleida van Wispelaere en later hertrouwd met Rosalie van Winsberghe. Zij kregen 7 kinderen, 5 dochters en 2 zoons waarvan de oudste ook Hubert (2) werd genoemd, en er kwamen 14 kleinkinderen en 53 achter-kleinkinderen. John is op 28 oktober 1922 overleden.

Hendricus H. is in 1896 getrouwd met Bertha Boerboom (1878-1962), die ook in 1885 met haar familie uit Lent was geëmigreerd. Zij kregen 8 kinderen, er kwamen 12 kleinkinderen en voorzover na te gaan 19 achter-kleinkinderen. Henry is in 1936 overleden.

Van het echtpaar Heimen-van Keulen zijn geen verdere gegevens gevonden.

Hubertus W., bekend als Bart, trouwde in 1902 met (de Belgische) Leonie van Overbeke (1885-1946). Zij kregen 8 kinderen, 5 zoons en

3 dochters, en voorzover na te gaan 22 kleinkinderen en 64 achterkleinkinderen. Bart is in 1932 overleden.

Wilhelmina G. is getrouwd met Willem Janssen. Verder geen gegevens.

Theodorus F. trouwde met Catherina Peters. Verder geen gegevens.

De in Ghent geboren Johanna trouwde met John Garretson.

Alles overziende krijgen we het volgende beeld na de emigratie van Hubert van Keulen en Hendrica Th. Peters:

de 2e generatie telt 7 kinderen;

de 3e generatie telt meer dan 23 kleinkinderen;

de 4e generatie telt meer dan 48 achter-kleinkinderen;

de 5e generatie telt meer dan 144 achter-achter-kleinkinderen;

de 6e generatie groeit nu op en, omdat over hen in het gedenkboek weinig verteld wordt, is een schatting een slag in de lucht. Zeker is, dat er in en rondom Ghent, Minnesota, heel wat van Keulens rondlopen. (3)

Rest nog de vraag naar de motieven van deze emigratie. Was het in het algemeen zo slecht gesteld in agrarisch (Oost-)Nederland, met name in 't Loo, zoals de mondelinge overlevering wil?

Een citaat: "Terwijl de handel, scheepvaart en industrie zich omstreeks 1880 in opwaartse lijn bewogen, kwam de landbouw in moeilijkheden. De import van goedkoop Amerikaans graan nam + 1880 zo'n omvang aan, dat op alle Europese markten de graanprijzen snel daalden. Tengevolge daarvan ontstond een agrarische crisis, die in Nederland tot omstreeks 1895 duurde." (4) In deze ongunstige tijden verlieten vele boeren, landarbeiders en kleine middenstanders, die voor zich of voor hun kinderen geen bestaan meer konden vinden, hun dorpen. "Sommigen trokken naar de steden, anderen gaven de voorkeur aan emigratie. Uit een Friese gemeente ('t Bildt) emigreerden in 1880 niet minder dan 135 personen naar de Nieuwe Wereld." (5)

Hoe het hier in 't Loo was kunnen we enigszins afleiden uit de "Herinneringen uit het leven van Jan Willem Conrad Koch" (1825-1913), die jarenlang pachter van de Loowaard is geweest (6). In diezelfde tachtiger jaren klaagt hij, dat de prijzen zo laag zijn geworden, dat hij de pacht nauwelijks meer kan opbrengen. Vergeefs vraagt hij enkele keren om vermindering van huur en tenslotte geeft hij in 1887 de moed op en verlaat de Loowaard. Tekenend is ook, dat

In Amerika zullen deze immigranten tenslotte de juistheid van de bewering "If you can't beat them, join them" hebben begrepen.
Wat hen in Nederland niet gelukte, lukte daar: zij boerden goed!

Th.M.J. Jonker, Loo

Met dank aan mevr. Th. van Keulen-Diesfeldt, Loo, en dhr. C.T. Hendriks, Hummelo.

Voetnoten.

1. 100 Years St. Eloi's, 1883-1983, Ghent, Minnesota.

2. De naam Hubert wordt bij de nazaten in ere gehouden. Meestal wordt de oudste zoon naar de Nederlandse grondlegger van deze Amerikaanse 'dynastie' vernoemd.

3. Harry G. van Keulen, 29 juli 1906 te Pannerden geboren, op 29 sept. 1986 te Loo overleden, die aan de Husselarijstraat 7 heeft gewoond, is een kleinzoon van Henricus van Keulen. Henricus was een broer van de gemigreerde Hubertus.

4. P.J. Bouman, Economische en sociale geschiedenis in hoofdlijnen, Amsterdam, 1956, pag. 196.

5. idem, pag. 198.

6. In verschillende afleveringen gepubliceerd in de Liemers Lantaarn (dec. 19..).

7. Zie ook: G.B. Janssen, Steenfabricage op de Loowaard (dl.3), DRIEPAS, jrg.4, nr.2, blz.33 e.v.

8. Intrigerend is het om in het gedenkboek ook de namen van de broers John en Joseph Koch tegen te komen. Is hun vader Joseph Koch wellicht familie van de Loose familie Koch? John Koch blijkt getrouwd te zijn met .... Anna Sanders, dochter van Bernard Sanders, kleindochter van Anton Sanders.

Verenigingsnieuws

Herdenking 1150 jaar Duiven en Groessen

Op woensdagmiddag 23 maart j.l. werd een bijeenkomst gehouden in de raadszaal van het CCOG ter herdenking van het feit dat het die dag precies 1150 jaar geleden was, dat een plechtige bijeenkomst te Duiven plaats vond. Op die bijeenkomst in de "sala" van Duiven droeg een zekere Rodgar bezittingen te Duiven, Groessen en elders over aan de St. Maartenskerk te Utrecht. In de overdrachtsoorkonde worden voor het eerst de namen van Duiven en Groessen genoemd. De herdenkingsbijeenkomst was door het gemeentebestuur belegd en naast het voltallig college van Burgemeester en Wethouders was ook een groot aantal raadsleden en andere belangstellenden aanwezig. Na een inleidende woord door Burgemeester J. Kemme, hield Dr. J. Wolters uit Nijmegen maar van geboorte Groessenaar, een feestrede. Hij plaatste de gebeurtenis van 1150 jaar geleden in het licht van de ontwikkelingen in die tijd en wees o.a. op de betekenis van Duiven toentertijd als plaats met een meer dan regionaal aanzien. Hij sloot zijn voordracht af met een door hem speciaal geschreven gedicht:

Duiven's Drieklank

*Drietal dorpen in rivierenland,
te saam verbonden door de wil tot eigen leven
en tot gemeenschap in zo menselijke band
als duiven die naar 't hoger menselijke streven.*

*Oude dorpen van meer dan elfhonderd jaar,
in twee millennia tehuis als in uw woning
in op- en neergang en naijverig op elkaar
om eigen uitbloei en gemeentelijke kroning.*

*Blijft dan verbonden, dorpen, eeuwen door;
dat geen vooruitgang, groei, uw opgang store,
dat het vrome Groessen, het mystieke Loo
het dadenrijke Duiven opstuwe als een toren!*

Na Dr. J. Wolters kreeg Th. Jonker, voorzitter van de Historische Kring, de gelegenheid om met een klein toelichtend woord het specia-

le 1150-jaar-nummer van DRIEPAS aan Burgemeester Kemme aan te bieden.

Tijdens de bijeenkomst onthulden burgemeester Kemme en Dr. J. Wolters de ingelijste foto's van de betreffende archiefstukken uit het Rijksarchief te Utrecht.

Voorzitter Jonker overhandigt Burgemeester J. Kemme het eerste exemplaar van het speciale DRIEPAS-nummer.

(foto : J.H.Th.M. Willemsen, Duiven)

Jaarvergadering

Op 14 april 1988 heeft de Historische Kring haar jaarvergadering gehouden in de 'Ronde Rik' van Huize Thuvine. Niet eerder was, buiten het bestuur, een aantal van 11 leden aanwezig bij deze jaarlijkse, zakelijke bijeenkomst. Het bestuur ervoer dit als een steun in de rug. Zeker bij al die verwickelingen, waarin de Historische Kring nolens volens betrokken is geraakt en waarbij naast het 'gewone' werk allerlei ad-hoc-bezigheden steeds door eenzelfde kleine groep van mensen moet worden uitgevoerd.

De notulen en het jaarverslag van de secretaris werden zonder problemen gepasseerd. Er ontstond meer discussie n.a.v. het financiële

verslag, vooral doordat de kascontrole-commissie enkele suggesties had gedaan in verband met de DRIEPAS. Er is langzamerhand enige frictie ontstaan in de verhouding tussen de opbrengst van de abonnementen en de losse verkoop (inbegrepen een evenredig deel van de ledencontributie) en de uitgaven voor drukken, en alles wat daarmee samenhangt, en vooral verzending. Iedereen wil een tijdschrift zoals het onze graag gehandhaafd zien, maar wij kunnen niet tot in lengte van jaren met deze exploitatie-opzet doorgaan. Het bestuur zegde toe naar oplossingen te zoeken, voordat de DRIEPAS in de toekomst een echt probleem voor de vereniging gaat worden. De penningmeester verkreeg decharge over zijn gevoerde beleid.

De begroting werd zonder commentaar aangenomen.

Na de verkiezing van een nieuw lid voor de kascontrole-commissie, werd een huishoudelijk reglement, na toelichting door de samensteller, met algemene stemmen door de vergadering aanvaard.

Na de rondvraag werd de vergadering binnen de geplande tijd beëindigd.

Het algemene gedeelte na de jaarvergadering werd knap verzorgd door de heer Ab Hendriks uit Zevenaar, die met een onderhoudende dia-klankserie over de Liemers een verrassend groot gehoor in de grote zaal van Thuvine wist te boeien. Als wij het al niet uit eigen ervaring wisten, hij toonde nog eens in beeld en geluid hoe interessant deze streek wel is! Vanaf deze plaats nogmaals dank aan de heer Hendriks.

voorzitter.

Postabonnees

Zoals eerder is medegedeeld (DRIEPAS, jrg.4, blz.65) betalen postabonnees dit jaar fl. 2,50 meer dan andere abonnees. Dit blijkt onvoldoende te zijn om althans de verzendkosten te dekken.

Daarom zullen wij ook leden, die de DRIEPAS per post ontvangen, m.i.v. 1989 vragen om eenzelfde bedrag extra te betalen.

Statuten

Leden, die willen beschikken over de statuten en/of het huishoudelijk reglement van onze vereniging, kunnen zich in verbinding stellen met het secretariaat : van Dordth tot Medlerstraat 5, Duiven tel. 61202.

Oproepen

Een van de interessante onderzoeksgebieden voor een historische kring is het : **V e l d n a m e n o n d e r z o e k**.

Zo'n onderzoek richt zich in eerste instantie op vastleggen van op dit moment nog in gebruik zijnde veldnamen. Dat doet men door letterlijk 'de boer op te gaan' en trachten d. m. v. gesprekjes de gegevens te achterhalen. Een aantal jaren geleden is een werkgroep-veldnamen met vier man gestart. Dat is jammer genoeg al gauw tot twee geslonken, en nu is ondergetekende nog alleen de werkgroep!!

Hierbij roep ik onder de leden, maar ook onder 'buitenstaande' belangstellenden, personen op die opnieuw de werkgroep-veldnamen willen be-'mensen'. Ik denk aan een zestal personen, liefst twee uit elk dorp, met enige vrije tijd overdag.

Er is wat literatuur aanwezig, er zijn kaarten en registratie-formulieren beschikbaar, voor instructie wordt gezorgd, en er is contact met en ondersteuning door het Staring Instituut!

Kortom, het gereedschap is er.....wie gaat er op karwei?

Wie stelt zich beschikbaar om speurwerk in het : **A r c h i e f** (m.n. streekarchivariaat te Zevenaar) te verrichten?

Inlichtingen en aanmeldingen bij Th. Jonker, tel. (08367) - 62095.

Agenda

10 september	Excursie van de Historische Kring naar Nijmegen.
17 september	Landelijke Open Monumentendag. Ook in de gemeente Duiven worden monumenten voor het publiek opgesteld.
Begin oktober	De kalender van de Historische Kring 1989 verschijnt.
3 november	Werkgroepenvergadering.

410

INHOUDSOPGAVE

J.Th.M. Giesen	De Duivense kerkrekening van drie eeuwen geleden.	29
Dr W.J.Th. Peters	Een felicitatiebrief honderd jaar geleden op Doekenstadt te Loo geschreven en op Den Elshof in Groessen gelezen.	31
Dr W. van Heugten	Klokken in de gemeente Duiven; deel 1 St.Remigiuskerk van Duiven.	34
	Kerkdiefstal in 't Loo.	42
Th.M.J. Jonker	Duiven-Minnesota, USA.	43
	Verenigingsnieuws.	49